

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-688-1-27>

**PROBLEMS OF LEVELING THE RIGHTS OF THE VICTIM
IN CRIMINAL PROCEEDINGS ON NON-ENFORCEMENT
OF A COURT DECISION**

**ПРОБЛЕМИ НІВЕЛЮВАННЯ ПРАВ ПОТЕРПІЛОГО
У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО НЕВИКОНАННЯ
РІШЕННЯ СУДУ**

Marchuk S. V.

*Lawyer in private practice,
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Марчук С. В.

*адвокат, індивідуальна адвокатська
практика,
м. Івано-Франківськ, Україна*

Станом на сьогодні значну правову проблему становить невиконання рішень судів. Так, згідно з окремими оцінками, відсоток невиконаних судових рішень подекуди сягає 70.

Чинний Кримінальний кодекс України містить статтю, що регламентує відповідальність за невиконання рішення суду. Зокрема, стаття 382 КК України вказує, що умисне невиконання вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, або перешкодження їх виконанню карається штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років [2, с. 1].

Здавалося б, це може слугувати ефективним засобом виконання рішення суду, що набрало законної сили, однак умисно не виконується суб'єктом, на якого покладено такий обов'язок.

Однак на практиці все набагато складніше.

Аналіз правового регулювання механізму ініціювання кримінального провадження щодо невиконання рішення суду дає змогу зробити висновок, що таким ініціатором може бути як орган державної виконавчої служби, так і стягувач – фізична або юридична особа (чи держава), на користь або в інтересах якої видано виконавчий документ і яка має право примусово стягнути кошти або майно з боржника.

На стадії виконавчого провадження стягувач наділений достатньою кількістю повноважень. Однак якщо органи державної виконавчої служби безсилі, єдиним механізмом реального виконання рішення суду є ініціювання внесення відомостей до ЄРДР, після чого стягувач у межах кримінального провадження набуває статусу заявника [1, с. 45].

Стаття 60 КПК України регламентує, що заявником є фізична або юридична особа, яка звернулася із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого розпочати досудове розслідування, і не є потерпілим. Цією ж статтею передбачена вкрай незначна кількість прав заявника в межах кримінального провадження, а саме: отримати від органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію; отримати витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань; подавати на підтвердження своєї заяви речі і документи; отримати інформацію про закінчення досудового розслідування [1, с. 46].

У більшості випадків заявник (стягувач) не може згодом отримати статус потерпілого у кримінальному провадженні та володіти правами, якими КПК України наділяє сторону, що є потерпілим у кримінальному провадженні.

Це означає, що у ситуації, коли, для прикладу, слідчий (дізнавач) не здійснює досудове розслідування (дівнання) належним чином, затягує строки, не проводить належних слідчих (розшукових) дій, сторона стягувача (а у кримінальному провадженні – заявник) не може згідно з вимогами чинного КПК України ні подати клопотання про проведення певних слідчих (розшукових) дій, ні звернутися зі скаргою на дії слідчого (дізнавача), ні навіть дізнатися про стан досудового розслідування кримінального провадження за його заявою про невиконання рішення суду, де ця особа є стягувачем, і якій де-факто заподіяні збитки через умисне невиконання рішення суду.

Така правова проблема має місце тому, що законодавець визначив об'єктом злочину, передбаченого ст. 382 КК України, саме суспільні відносини, що забезпечують нормальну діяльність суду, авторитет правосуддя та обов'язковість виконання судових актів. Основним безпосереднім об'єктом є інтереси правосуддя. На моє переконання, обов'язковим додатковим об'єктом є також права та свободи громадян, юридичних осіб чи інтереси держави крізь призму рішення суду, що є предметом відповідного кримінального провадження [6, с. 78].

У переважній більшості випадків слідчі (дізнавачі) відмовляють заявникам у визнанні за ними статусу потерпілої сторони, посилаючись на те, що єдиним об'єктом складу цього кримінального правопорушення є суспільні відносини, що забезпечують нормальну діяльність суду, авторитет правосуддя та обов'язковість виконання судових актів. При цьому максимально нівелюються права людини (чи юридичної особи), яка уже постраждала від того, що рішення суду в її інтересах не виконується.

З огляду на викладене, доцільним є внесення змін до статті 382 КК України шляхом закріплення визначення об'єктом злочину як такого, що

охоплює не лише інтереси правосуддя, а і обов'язково – права та свободи громадян, юридичних осіб чи інтереси держави, в інтересах яких винесено судові рішення, що є предметом злочину.

Вказане дозволить забезпечити розумну рівновагу між інтересами держави та інтересами фізичної чи юридичної особи при здійсненні досудового розслідування (дівання) кримінального провадження про невиконання рішення суду, та надасть правове підґрунтя для захисту прав особи, що фактично зазнала порушення своїх прав через невиконання рішення суду.

Вдосконалення нормативного регулювання сприятиме забезпеченню принципу верховенства права та дотриманню міжнародних стандартів захисту прав людини.

Так, практика ЄСПЛ підтверджує, що невиконання рішень судів порушує право на справедливий суд [3, с. 12].

У справі «Hornsby v. Greece» зазначено, що право на суд було б ілюзорним без виконання судового рішення [4, с. 5]. Системність цієї проблеми чітко висвітлена у справі «Burdov v. Russia» [5, с. 9].

Таким чином, вирішення окресленої проблеми потребує комплексного підходу, що включає як удосконалення кримінального та кримінального процесуального законодавства, так і зміну правозастосовної практики з урахуванням стандартів захисту прав людини.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.
4. Case of Hornsby v. Greece, judgment of 19 March 1997.
5. Case of Burdov v. Russia, judgment of 7 May 2002.